

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ УРОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Морін Олег Леонідович,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
лабораторії трудового виховання Інституту проблем виховання
Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна).*

Анотація. Виступ присвячено розгляду особливостей трудового виховання учнів початкових класів у процесі урочної діяльності. Автор наголошує, враховуючи зміни, які відбуваються у зв'язку з практичною реалізацією концепції “Нова українська школа”, в освітньому процесі мають відбуватися принципово важливі зміни, які в першу чергу стосуються оновлення змісту, форм та методів трудового виховання учнів.

Ключові слова: трудове виховання, учні початкових класів, урочна діяльність.

FEATURES OF LABOR EXERCISE OF PRIMARY CLASSES IN UREATIONAL ACTIVITY

*Oleh Morin,
PhD in Education, Senior Research Scientist of the Laboratory of Labor
Education of the Institute of Problems on Education of the National Academy of
Educational Sciences of Ukraine, Senior Research (Kyiv, Ukraine).*

Annotation. The speech is devoted to the consideration of the peculiarities of the labor education of primary school students in the process of professional activity. The author stresses that, taking into account the changes that take place in connection with the practical implementation of the concept “New Ukrainian School”, fundamental changes must take place in the educational process, which primarily concern the updating of the contents, forms and methods of labor education of students.

Key words: labor education, elementary school students, teaching activities.

Метою трудового виховання молодших школярів в процесі вивчення навчальних предметів є формування, у межах вікових особливостей учнів, комбінації наскрізних знань, умінь та системи цінностей, які у динамічному розвитку визначають їхню здатність успішно здійснювати предметно-перетворювальну діяльність, розв'язувати практичні завдання у власному побуті. В умовах реформування початкової освіти, розгортання практичної реалізації Концепції “Нова українська школа”, ефективність трудового виховання молодших школярів, залежить від створення сприятливих умов по

формуванню в них основних ключових компетентностей як динамічної комбінації знань, умінь, цінностей та ставлень на їхній основі, які визначають здатність особи успішно вирішувати життєві проблеми, проводити навчальну діяльність і закладають підґрунтя для успішної професійної діяльності у майбутньому.

Дієвість трудового виховання у процесі вивчення навчальних предметів напряму залежить від характеру діяльності учнів початкових класів, від створення певних сприятливих умов для саморозвитку і самореалізації учнів, що в свою чергу висуває певні вимоги до основної форми освітньої діяльності, а саме до уроку.

Виступ присвячено, розгляду особливостей трудового виховання учнів початкових класів у процесі урочної діяльності.

Перш за все, кожен урок має сприяти реалізації найважливіших закономірностей самого процесу навчання. Це не тільки розвиток мислення учнів та сприяння їх розумовому розвитку, а і формування ціннісного ставлення до оточуючого світу, людей, формування на основі цих ставлень навичок доцільної поведінки. Тобто, набута учнями система знань має визначати їхню поведінку, сприяти формуванню якостей особистості, необхідних для ефективного здійснення у майбутньому обраною трудовою діяльністю. Це культура організації робочого місця, формування відповідального ставлення до навчання загалом, якості виконання усіх освітніх завдань, подолання труднощів при їх виконанні, відповідно до вікових особливостей дитини уміння вчитися самостійно, шукати потрібну інформацію, критично опрацьовувати її, тощо [3].

Кожен урок має бути побудовано за класичними принципами дидактики, але з періодичними змінами форм діяльності, навчальних і практичних завдань, насиченням, у певній послідовності, цікавими малюнками, захоплюючими ілюстративними матеріалами, яскравими візуальними і звуковими сигналами, динамічними включеннями емоційно-збагачених та ігрових ситуацій, тощо. Тобто, кожен урок має бути оптимально технічно і дидактично оснащений.

Під час здійснення освітньої діяльності педагоги мають моделювати певні ситуації, які забезпечують учням можливість застосовувати отримані знання на практиці, що дозволяє встановити зв'язок між навчанням і життям, пояснити суть явищ навколишньої дійсності, сприяти формуванню в них інтересу до навчання загалом, позитивного ставлення до нього, закріпити уміння застосовувати теоретичні знання на практиці, особливо у реальних умовах, тобто у дійсно життєвих ситуаціях [4].

Кожен урок має бути характерний перш за все чітко вираженою дидактичною метою. В умовах реформування початкової освіти, розгортання впровадження концепції “Нова українська школа”, на перше місце виступає ідея інтеграції в освіті, забезпечення формування міжпредметної компетентності учнів як їхньої здатність застосувати, щодо міжпредметного

кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей [4].

Залежно від поставленої мети вчитель в процесі підготовки до уроку, має визначити зміст навчального матеріалу, який необхідно дати учням, структуру уроку, методи навчання, засоби, тощо. Відсутність чітко вираженої мети для кожного уроку призводить до того, що вони стають одноманітними, а це сприяє втраті інтересу до навчання [3].

Пізнання починається з чуттєвого сприйняття. Тому з метою активізації пізнавальної діяльності учнів на всіх етапах уроку варто використовувати різноманітні методи і прийоми навчання, щоб періодично впливати на різні органи чуття, створюючи умови для більш ефективної пізнавальної діяльності. Однак означені зміни видів діяльності мають бути не мерехтливими і не механічними, а заздалегідь спланованими, застосовуватися у раціональній послідовності, мати визначений хронометраж з обов'язковим врахуванням не тільки вікових особливостей учнів, а і особливостей даного дитячого колективу [3].

Урок має бути емоційно-насиченим, що є один із дієвих засобів активізації діяльності учнів, надає процесу пізнавальної діяльності цілеспрямованого характеру, спонукає їх до засвоєння нових знань, оволодіння новим досвідом [3]. Цей ефект також посилює широке застосування окремих, емоційно-забарвлених видів діяльності (малювання, ліплення, аплікація, драматизація, танці тощо).

Процес навчання на будь-якому уроці буде ефективним лише при наявності постійного зворотного зв'язку. На кожному етапі уроку вчитель має чітко уявляти рівень оволодіння учнями навчальним матеріалом, щоб сприяти постійному підвищенню цього рівня. Учням молодшого шкільного віку часто важко контролювати свої дії, концентруватися, тому їм потрібна зовнішня допомога.

При цьому дуже важливим виявляється звернення до особистісної індивідуальності вихованця, яку на думку І. Беха, педагогу надзвичайно важливо не втратити у виховному процесі [2, с. 133-134].

Хоча ця вимога стала загальною, але слід зважати, що сфера індивідуальності надзвичайно змістовно і широка. Частіше за все педагог пов'язує індивідуальність дитини з її інтелектуальними особливостями, способами суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесах спілкування та діяльності. Дещо складнішим для нього виступає врахування тонких відмінностей вихованця у перебігу емоційних переживань, а особливо у тих внутрішніх утвореннях, які належать до сфери його характеру. Останні можуть нести достатньо виражені деструктивні загрози.

Іноді вихованці, заводять вихователя у професійну безвихідь, проявляючи особливий, психологічно не оптимальний спосіб самовираження, який можна кваліфікувати як недостатню впевненість в собі. Відтак, педагог стосовно

такого вихованця паралельно має проводити корекційну роботу щодо його характерологічної вади – низької впевненості в собі, розуміючи, що достатня впевненість досягається лише за допомогою дії і в самій дії [2, с. 133-134].

При цьому рефлексія, у виховному плані, буде розгортатися як осмислення суб'єктом емоційних переживань і відповідного емоційного стану, у якому вона перебуває під час виконання означених дій. Тобто, відтак відкривається можливість для рефлексивної діяльності, яка звертає особистість на її внутрішній світ, у першу черг на емоції і почуття та на ті утворення, які виникають на їх основі, що може призвести у комплексі з іншими виховними засобами до значущих ціннісних самозмін [1].

Процес трудового виховання дійсно створює імпульси для самовиховання і саморозвитку її суб'єктів. Якраз у такій індивідуальній рефлексивній роботі і відбудеться формування ціннісного ставлення до праці і подальші продуктивні перетворення означеного ціннісного утворення.

Висновок. Враховуючи зміни, які відбуваються у зв'язку з практичною реалізацією концепції “Нова українська школа”, з метою сприяння формуванню в молодших школярів ціннісного ставлення до праці під час вивчення навчальних предметів, в освітньому процесі мають відбуватися принципово важливі зміни, які в першу чергу визначають оновлення змісту, форм та методів трудового виховання учнів початкової школи.

Література

1. Бех І. Д. Духовна зрілість особистості: мета і засоби досягнення / І. Д. Бех // Особистість у просторі виховних інновацій : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2018 рік / [За ред. І. Д. Беґа, О. М. Докукіної, Р. В. Малиношевського]. – Івано-Франківськ : НАІР, 2018. – С. 9-18.
2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія / І. Д. Бех. – Київ-Чернівці: «Букрек», 2018. – 296 с.
3. Голуб Б. А. Основы общей дидактики: учеб. пособие для студ. педвузов. М.: Изд. центр ВЛАДОС, 1999.
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ “Видав. дім “Плеяди”, 2017. – 206 с.

